

Из най-новия сборник с разкази на автора „Разкази против забрава. Анти-некролози“

Два пъти за едно нещо не се моля

Николай Хайтов
(1919–2002)

Третият писател, за когото татко се сети, че е познавал, беше негов приятел от младостта, с когото бяха работили заедно в Родопите през 50-те години. Казваше се Николай Хайтов.

– Ако го намериш в София – каза баща ми, – поздравя го от мен. Може пък и да се сети. Три години работихме с Хайтата в Девинско, той беше там в районното лесничейство.

Поздравих го, макар и след госта години. Хайтов не ходеше по местата, които имах възможност да посещавам, не се мяркаше и в кафенето на писателите на „Ангел Кънчев“ 5, а и да се е мяркал, не знаех как изглежда. В онези времена писателите рядко се появяваха по телевизията, пък и по таваните, дето живеях в София, да имаш телевизор беше лукс и аз, естествено, нямах. Та поздравих го след много години и той веднага се сети за баща ми. Чувал съм за него, че имал изключителна памет, явно така ще да е. Но аз вече бях млад писател с две издадени книги, та нямах кой знае каква нужда от литературна помощ. Хайтов обаче ме покани в редакцията на неговото списание „Родопи“ и няколко пъти се виждахме там, като никога не забравяше да прати поздрав на баща ми, приятеля от младостта, когото той наричаше Павката...

А в село Яврово съм ходил два-три пъти на гости на приятеля ми Краси Димовски. Той ми е показвал къщата на Хайтови. Но никога не сме го заварвали там. Хайтов винаги водеше някакви борби – за гроба на Левски ли, за българския език ли, за Капитан Петко войвода ли... И навсякъде си печелеше врагове – и сред историците, и сред езиковедите. Май просто не можеше да мълчи.

После дойдоха промените и за Хайтов започнаха да се говорят и пишат какви ли не неща – докато преди приказвах, че бил фашист и бил рязал партизански глави, изведнъж го изкараха комунист и любимец на Тодор Живков. Според мен не е бил нито едно от двете. После пък тръгнаха слухове, че крадял ръкописи, че „Диви разкази“ не били писани от него и какво ли не още... Мисля, че нищо от това не е вярно. Явно много хора не можеха да му

простят, че беше един от най-обичаните, четени и превеждани български писатели. Не знам. Знам, че от него само добро съм видял. Защото „Едно е да искаш, друго е да можеш, а трето и четвърто да го направиш.“

* * *

Беше средата на 90-те години. Отдавна бях се отказал от писането и се бях захванал с бизнес. Отдавна не се интересувах нито от писателите, нито от кафенето на „Ангел Кънчев“ 5, нито от литературата. Нямаше вече нужда да търся свобода и да бягам от реалността в писането. Защото свободата беше в самия живот, който се оказва много по-интересен от това да пишеш разкази.

Офисът ми беше в една кооперация на пазара „Римска стена“ и точно срещу входа ѝ беше магазинчето за риба на бай Станьо, а Хайтов като мен мреше за всякакви рибени работи... Та там започнахме да се срещаме често, той тогава живееше наблизко, май на улица „Криволак“. Един ден ме пита:

– А бе, Тодоре, ти член ли си на Съюза на писателите?

– Не съм – казвам. – Като млад писател кандидатствах, през 1986-та, но не ме приеха. Искане се две препоръки, а аз представих пет – от Рашко Сугарев, Янко Станоев, Дончо Цончев, Вера Мутафчиева и Антон Дончев. Но се оказа, че нито един от тях не бил партиен член. Един ден в кафенето партийният секретар, не го познавах и не помня кой беше, ми заяви строго: „Две препоръки се искат, а ти пет! И нито една от член на Партията!“ Та май като някаква подигравка го бяха взели и така и не ме приеха...

– А знаеш ли, че сега аз съм председател на Съюза на писателите?

– Е, че откъде да знам. Аз отдавна не пиша и не се интересувам. Ама щом казваш... Радвам се за теб.

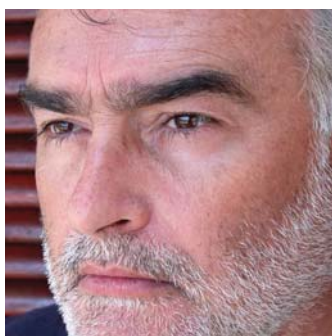
– Ще я видим тая работа!

– Е, какво да я гледаме? Аз като бях писател, не ме приеха, а сега като не съм – за какво ми е?

Тодор Костадинов

е роден на 4 август 1959 г. в град Сунгурларе, Бургаско. Животът му е свързан с Пловдив, където завършва Математическа гимназия и записва „Българска филология“ в ПУ „Паисий Хилендарски“. През 1984 г. завършва същата специалност в СУ „Климент Охридски“.

Работил е като учител по литература в Кремиковци. От 1982 до 1992 г. е журналист в различни вестници и списания. От 30 години е собственик на рекламно-издателска фирма.

Печатал е свои произведения в почти всички литературни издания. Носител е на повече от 20 литературни награди.

През 1986 г. дебютира едновременно с две книги – сборника разкази „Девет дни в Париж“ (изд. „Народна младеж“) и вестта „Забрави страха, Филипе“ (Военно издателство).

През 1996 г. след 10 години мълчание излиза от печат третата му книга „Признай, че мислиш за мен“ (изд. „Св. Георги Победоносец“), писана в началото на 80-те години на миналия век и обиколила почти всички български издателства преди 10 ноември 1989 г.

Романът „Софийско жителство“, писан през пролетта на 1984 г., има същата съдба. Той излиза през 2004 г., а през 2012 г. издателство „Сиела“ прави второ издание на романа. Откъс от „Софийско жителство“ през 2018 г. бе включен в Антология на българската литература.

Тодор Костадинов се разделя с литературата преди 33 години, през 1989. Преди 3 години отново започва да пише разкази. През 2021 г. разказът му „Конят на Гошо Костов“ получава 1-ва награда на Националния литературен конкурс на името на Йордан Йовков „Земя на пещите колелета“.

През 2022 г. излиза книгата му с пловдивски разкази „Ничия. Трите начина на Мариана“, която беше отличена с Годишната награда за проза на Съюза на българските писатели 2023, Националната литературна награда „Стефан Фурнаджиев“ 2023 и беше номинирана за наградата „Йордан Радичков“ 2023.

– Казах, ще видим. Утре в 10 часа да си при мен. Знаеш къде, все още сме на „Ангел Кънчев“ 5.

– Ама аз утре имам срещи и...

– Няма „ама“. Утре в десет.

Той си взе шарана и си тръгна. А сега ге! Все пак, Хайтов е това... Мислих, чухих се, па на гругия ден в десет се явявам в кабинета на Левчев, пред който през комунизма имаше портрет на „незабравимата“ Людмила Живкова и ваза с вечно свежи цветя. Явявам се, но там няма вече нито портрет, нито свежи цветя, нито Левчев... в кабинета му сега Николаи Хайтов.

– Ще я видим тая работа – каза той отново и извика секретарката. – Вили, извади ми целия архив на 1986 година!

Сягаме ние, пия си аз кафето с Николаи Хайтов, а Вили работи. Стана 11 часа, отива към плагне, а мен ме чакат в офиса и аз сега като на тръни...

– Няма такова досие – докладва най-после Вили, – нито молба, нито препоръки, папка изобщо няма.

– А в протоколите от заседанията на Управителния съвет?

– Там го има. Три пъти е разлеждан, и трите пъти не е събрал достатъчно гласове.

– Проверете и 1987, нека Лили ти помогне.

Към Вили се присъедини и някаква невидима Лили, мина още един час, аз вече станах сто пъти пишман, гето се явих в десет при председателя. Показа се, че нито в 86-та, нито в 87-ма, нито в 88-ма година... мое досие в архивите не съществува.

– Знаеш ли какво е станало? – гневи се Хайтов. – Някой просто е извадил твоята папка и я е изхвърлил. Това е, няма друго обяснение. Нямах лично досие, а името ти три пъти на управителен съвет се разглежда...

– Жив да не бях, никога нямаше да го разбере... Ама здраве да е, вече не ме вълнува тая работа.

– Така. Ето ти сега един лист, пишеш молба за членство в СБП и още на първия управителен съвет те приемаме. Имаш ми думата.

– Ще извиняваш, бай Хайтов, ама аз за едно и също нещо гва пъти няма да се моля! Изгуби ми времето, в офиса ме чакат от гва часа, здраве да е... Но молби няма да пиша. Ако ми намерите прегишната молба и онези препоръки, приемете ме. Но сега трябва да бързам за работа.

– Хм... Явно си станал свободен.

– Не знам какъв съм станал, но трябва да тръгам. Благодаря ти за почерпката.

– Два пъти за едно и също нещо молба няма да пишеш, казваш.

– Не, няма да пиша.

– А бе, знаеш ли... може и да си прав. Остани със здраве! И поздравя Павката!

Това беше последната ни среща...

(Публикува се със съгласието на Здравец Хайтов, син на Николаи Хайтов).